DE SOCIALE SITUATIE VAN DE ITALIAANSE FABRIEKSARBEIDER

DOOR DR L. VAN EGERAAT

Van de uit 21 millioen mensen bestaande Italiaanse beroepsbevolking werkt thans een derde in de industrie. De verdiende lonen lopen sterk uiteen naar bedrijfstak en streek (in Milaan zijn zij het hoogst), maar liggen gemiddeld 66× hoger dan voor de oorlog, terwijl de kosten van levensonderhoud 52× hoger zijn geworden. De reële welvaart is dus niet onaanzienlijk gestegen.

Het basisloon wordt vastgesteld krachtens een CAO, waarbij ook voorzien wordt in een zg. tijdelijke verhoging, die op en neer gaat met de kosten van levensonderhoud en elke twee maanden wordt herzien. De wet voegt daarbij nog een broodverhoging en de werkgevers- en werknemersorganisaties hebben onderling bepaald, dat daarboven een progressieve opslag voor geschoolde arbeiders komt om het prestatiebeginsel meer tot uiting te doen komen. Een geschoolde arbeider brengt het op deze wijze tot *f* 7 à *f* 10 per dag. Bovendien komen daarbij nog een vakantietoeslag van 16 dagen, een Kerstmistoeslag en een ontslagbonus. Rekenen wij dan ook nog de uitkeringen krachtens de sociale voorzieningen mee, dan komt men op ten minste *f* 12,60 per dag, meestal aanzienlijk méér. Wel is het leven in Italië duurder dan te onzent, maar het verschil is tegenwoordig niet groot meer en betreft bovendien niet kleding, woning en transport.

De sociale wetgeving heeft zich in Italië laat ontwikkeld, maar is daarna snel uitgebouwd. Op het stuk van reglementering van de arbeid gelden vrijwel dezelfde bepalingen als in Nederland. De maximale arbeidsduur is op 47 uur per week gesteld. Het voornaamste facet van de door de overheid gebrachte sociale politiek is de sociale verzekeringswetgeving geworden, die, van arbeiders standpunt bezien, tot een der beste ter wereld wordt gerekend. Alle eventualiteiten zijn gedekt. De meeste premies worden uitgedrukt in een percent van het loon en wel onafhankelijk van een loongrens. De arbeiders zelf echter behoeven uitsluitend premies te betalen voor de invaliditeits- en ouderdomsverzekering, alsmede desgewenst voor de INA-Casa. Het laatste is een methode om volkswoningen te bouwen: de arbeider betaalt 0,6% van zijn loon, de werkgever het dubbele, de staat de rest. De huurprijs van een driekamerwoning met keuken en bad ligt dan op *f* 25 per maand, bij betaling van *f* 40 krijgt men het huis na 25 jaar in eigendom. Een goed voorbeeld van deze huizen biedt de wijk achter de St Paulusbasiliek in Rome, gebouwd door Gio Ponti.

Uitgedrukt in procenten van het loon (exclusief toeslagen) betaalt de werknemer gemiddeld 2,1% aan premies, de werkgever echter 37,2%. Uitgedrukt in percenten van het totale loon bedragen de sociale bijdragen 33 à 48%, een der hoogste percentages van Europa. In industriële kringen acht men hen te hoog, gelet op de exportmogelijkheden van het land. De arbeiders zelf poneren echter, dat een verlaging ervan tot loonstijging moet leiden, zodat geen effect wordt gesorteerd. Men zoekt nu naar een systeem om

een deel der betaalde premies aan de werkgever bij export terug te betalen.

Het werkloosheidsvraagstuk is in Italië een structureel probleem, gevolg vooral van een omschakeling naar een meer geïndustrialiseerde economie. In het buitenland heeft men niet steeds een juiste voorstelling van de werkloosheid, omdat veel arbeiders in Italië part-time jobs hebben en de cijfers daarom zo gunstig of ongunstig kunnen worden voorgesteld als men zelf wil. Volledig werkloos is in elk geval 3 à 4% der beroepsbevolking, nl ¾ millioen mensen. Ongunstig is dit percentage uiteraard niet. Daarbij komen nu echter ½ millioen arbeiders, die voor het eerst werk zoeken, alsmede ruim ¾ millioen die geen volledige dagtaak hebben. Rekent men een deel van de laatsten als werkloos, dan komt men aan een totaal van ruim 1¼ millioen werklozen, dat is ongeveer 7%. Deze beide laatste cijfers mag men inderdaad aanhouden.

Vergeleken met het jongste verleden is deze ruim 1¼ millioen een grote vooruitgang, want nog in 1951 lag het zo berekende cijfer op 2 millioen. Gewestelijk lopen de cijfers weinig uiteen. Wie zou menen, dat zij in het zuiden het hoogst liggen, vergist zich. Een groot deel der werkloosheid, het blijkt uit bovenstaande, is terug te voeren tot de moeilijkheid om voor het eerst werk te krijgen. Het betreft hier voor 70% mensen, die in de oorlog op de arbeidsmarkt hadden moeten komen en nu het arbeidsaanbod extra vergroten. De overige 30% zijn agrarische jongeren, die min of meer het slachtoffer worden van de nieuwe koers der Italiaanse economie: de industrie sterk te doen prevaleren boven de landbouw. Zij moeten werk gaan zoeken in een industrie, die juist een bijna revolutionair proces van rationalisatie en mechanisatie doormaakt. Vooral voor ongeschoolden ontstaan dan moeilijkheden. Ten laatste is het dienstig om op te merken, dat de werkloosheid ten dele de prijs is voor het stabiel houden van de lire. De restrictieve monetaire politiek van Pella en Einaudi (ook juist bevonden door een BIB-rapport) heeft veroorzaakt, dat het prijspeil in Italië sinds 1948 gedaald is, terwijl het vrijwel overal elders in Europa niet onaanzienlijk steeg.

Van de Italiaanse fabrieksarbeiders werkt 20,9% in de metaalindustrie; 15,3% in textielfabrieken; 11,7% in bouw- en constructiebedrijven; 9,9% in de bekledingsindustrie; 8,6% in voedingsmiddelenbedrijven en 5,3% in de chemische industrie, waarmee tevens de belangrijkste bedrijfstakken zijn gegeven. De arbeiders zijn verenigd in vier grote organisaties: de communistische CGIL (vermoedelijk 4 millioen leden), de christelijke CISL (vermoedelijk 2½ millioen), de socialistische UIL en de neofascistische CISNAL die door de andere wordt genegeerd. Volgens artikel 46 van de grondwet hebben alle arbeiders recht op medezeggenschap in ondernemingen. Al schept dit artikel geen afdwingbare rechten, in vele fabrieken bestaan inderdaad ondernemingsraden en zeer progressief is het werk van Olivetti op dit terrein. De wolfabrikant Marzotto doet weinig voor hem onder: diens fabrieken zijn modellen op het stuk van sociale voorzieningen. Ook het stakingsrecht wordt door de grondwet erkend. Er wordt echter in steeds mindere mate gebruik van gemaakt. Het aantal jaarlijks verloren arbeidsuren daalde de laatste drie jaar van 95 via 26 naar 15 millioen.